

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

XI.534.4.2016.MA

Pan
Jacek Czaputowicz
Minister Spraw Zagranicznych
Al. J. Ch. Szucha 23
00-580 WARSZAWA

Jako Rzecznik Praw Obywatelskich pełniący także – zgodnie z art. 18 ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2016 r., poz. 1219) – funkcję niezależnego organu ds. równego traktowania, pragnę zwrócić się do Pana Ministra w sprawie ochrony interesów i praw małoletnich obywateli RP, których sytuacja prawna pozostaje niepewna ze względu na fakt, że w ich zagranicznych aktach urodzenia jako rodziców wskazano osoby tej samej płci.

Na przestrzeni ostatnich lat do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęło wiele skarg od mieszkających za granicą obywateli, mierzących się z problemami z uzyskaniem polskich dokumentów tożsamości dla swoich dzieci. Występując z wnioskami o wydanie dla nich dokumentów paszportowych byli wzywani do przedstawienia odpisów polskich aktów urodzenia, zgodnie z § 3 pkt 4 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 sierpnia 2010 r. w sprawie dokumentów paszportowych (Dz.U. z 2010 r. Nr 152, poz. 1026), który wprowadza taki wymóg dla osób nieposiadających numeru PESEL i ubiegających się o wydanie paszportu za granicą. W związku z powyższym wymogiem obywatele występowali o transkrypcje zagranicznych aktów urodzenia ich dzieci do polskich ksiąg stanu cywilnego, powołując się przy tym także na art. 104 ust. 5 ustawy z dnia 24 listopada 2014 r. - Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 2224; dalej jako: „p.a.s.c.”) wskazujący, że transkrypcja zagranicznego aktu stanu cywilnego jest obowiązkowa w sytuacji, w której osoba, której akt dotyczy, ubiega się o nadanie numeru PESEL lub wydanie polskiego dokumentu tożsamości.

Tymczasem w sytuacji, w której przedmiotem sprawy był zagraniczny akt urodzenia, w którym jako rodziców wskazano osoby tej samej płci, organy administracji w większości przypadków odmawiały dokonania transkrypcji aktu, powołując się na konieczność ochrony podstawowych zasad polskiego porządku prawnego. Decyzje te uniemożliwiały tym samym rodzicom małoletnich obywateli RP skuteczne wnioskowanie o nadanie numeru PESEL i wydanie polskich dokumentów tożsamości, w tym paszportów. W mojej ocenie naruszały tym samym zasadę priorytetu dobra dziecka, a także ograniczały prawa dzieci – do obywatelstwa i związanych z nim uprawnień, do ochrony życia rodzinnego i tożsamości oraz do niedyskryminacji ze względu na status prawny rodziców. Jako Rzecznik Praw Obywatelskich przystępowałem więc do postępowań sądowych ze skarg administracyjnych na decyzje organów o odmowie transkrypcji argumentując, że jest ona konieczna. Chociaż wyrokiem z dnia 10 października 2018 r.¹ Naczelny Sąd Administracyjny orzekł zgodnie z takim stanowiskiem i uznał transkrypcję za obligatoryjną w okolicznościach sprawy, dnia 2 grudnia 2019 r. skład 7 sędziów NSA podjął uchwałę² opartą na poglądzie odmiennym i stwierdził, że transkrypcja zagranicznego aktu urodzenia dziecka, w którym jako rodziców wskazano osoby tej samej płci jest niedopuszczalna w świetle klauzuli porządku publicznego.

Jak wynika z uzasadnienia ww. uchwały, zdaniem NSA obligatoryjność transkrypcji, o której mowa w art. 104 ust. 5 p.a.s.c. stwarza „podwyższony standard dowodowy” w postępowaniach wymienionych w tym przepisie. Wymaganie dowodowe – przedłożenia polskiego aktu urodzenia w postępowaniach dotyczących wydania polskiego dokumentu tożsamości i nadania numeru PESEL – nie wpływa przy tym na zasadę potwierdzoną uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2012 r.³, wskazującą, że zagraniczne akty stanu cywilnego mają moc dowodową równą polskim aktom stanu cywilnego i stanowią wyłączny dowód stwierdzonych w nich zdarzeń nawet wtedy, gdy nie zostały wpisane do polskich ksiąg stanu cywilnego. **W ocenie NSA odmowa transkrypcji zagranicznego aktu nie może doprowadzić bowiem do sytuacji, w której polski obywatel nie będzie mógł uzyskać polskiego paszportu, dowodu tożsamości lub numeru PESEL.** Ze względu na konieczność ochrony praw dziecka, organy administracji powinny tak stosować przepisy prawa, żeby wydawać polskie dokumenty i nadawać obywatelowi numer PESEL wyłącznie na podstawie zagranicznego aktu urodzenia. Działanie odmienne może, w ocenie NSA, zostać zaskarżone na drodze sądowo-administracyjnej.

---

¹ Sygn. akt II OSK 2552/16.

² Sygn. akt II OPS 1/19, opublikowana w Centralnej Bazie Orzeczeń Sądów Administracyjnych: <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/0CB4DBF3D4>.

³ Sygn. akt III CZP 58/12.

Powyższa uchwała, zgodnie z art. 15 § 1 pkt 3 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2019 r. poz. 2325), wiąże jedynie skład orzekający, który w konkretnym postępowaniu sądowno-administracyjnym zadał pytanie prawne. Jednak nawet taka uchwała konkretna, podjęta w składzie 7 sędziów NSA wpływa znacząco na kierunek orzecznictwa sądów administracyjnych i praktykę organów administracji, rozpoznających sprawy podobne. Analiza przedstawionej w uchwale interpretacji przepisów i jej znaczenia dla sytuacji małoletnich obywateli RP, w których zagranicznych aktach urodzenia jako rodziców wskazano osoby tej samej płci, jest więc niezbędna dla wyjaśnienia ich statusu prawnego. Mając na uwadze, że możliwość skutecznego wnioskowania o transkrypcję takich aktów urodzenia wydaje się być obecnie niedostępna, **jedyną drogą uzyskania dla dziecka polskiego dokumentu paszportowego, niezbędnego w kontekście ochrony praw i dobra dziecka, pozostaje wydanie go na podstawie zagranicznego aktu urodzenia.**

W tym miejscu pragnę zaznaczyć, że – jak wynika z dostępnych mi informacji – omówiona powyżej uchwała 7 sędziów NSA nie wpłynęła dotychczas na praktykę konsulów, którzy niezmiennie wymagają złożenia odpisu polskiego aktu urodzenia w toku postępowań o wydanie paszportu. W konsekwencji **małoletni obywatele RP, których rodzice są tej samej płci, nie mają w praktyce żadnej możliwości uzyskania tego dokumentu tożsamości.** Taki stan rzeczy stoi w sprzeczności z art. 3 ustawy z dnia 13 lipca 2006 r. o dokumentach paszportowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1919), zgodnie z którym każdy obywatel polski ma prawo do otrzymania paszportu.

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2018 r. poz. 2179, z późn. zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o przedstawienie stanowiska w niniejszej sprawie. W szczególności będę wdzięczny za wskazanie, czy Minister Spraw Zagranicznych podjął lub planuje podjąć działania mające na celu ujednoczenie praktyki urzędów konsularnych, np. poprzez wydanie odpowiednich zaleceń lub wytycznych w celu odpowiedniego zabezpieczenia praw małoletnich obywateli polskich.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że wystąpienie w tej sprawie skierowałem również do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, którego kopię załączam.

Załącznik: 1